

SI OKRE KOTLA

Jeden od premilni običajov v Sesvetaj, pred više od četrdeset let, bil je pečenje rakije. Stara cirkva po tomu je v semu prednjačila. Kod Matoša Ploščakovoga-Ti Bregara, vrodile so slive kak crna zemlja. Dok so slove dozrevale tak so je napaživali kak matere malu decu v zipkaj. Poznati člani Rakijaškoga puka smejali so se tomu da jev je bila milina gledeti. Med njema je bil najpoznateši konačar Miškina Drvenkarov zvani Prasica. Za nje bi došel Pavel Kolarov z nazdevkom tasna Zorja. Neje faljel ni Jozina Mikenov prepoznatljiv po rečjaj: - Za dom spremni! Nefaljeno je bil prisuten Jendrič Cugovčanov-Jankek. Od mlajši tu so znali biti Francina Kožarov, Ivek Fičkov, Francina Štefanjičev, a negda i gospa Vukasovič-Primalja i njein sin Mikula. Najstareši so bili stari Lata i Lopatica, ali ne tuliko poznati radi rakije kuluko zbog nečega drugoga. Lata, Matošev joča, bil je pravi pesnik, a pogotovo premilne je stihe sлагal dok si je malko popil. Njegov brat Lopatica bil je čovek tij i lepo mu je bilo v takvem društvu gde se popevalo, šaljilo i igralo. On je v svoje jegede znal igrati navek jenu te jenu ariju.

Eto, tu bi stali i prešli na pravu stvar. Nikak ne smemo pozabiti glavnoga toga sega, a to je bil dušom i telom Matošina. On se je staral o semu i sačemu, a najmenje o pravomu gospodarstvu. Za kotle i pečenje rakije bil je med prve v selu. V to vreme bilo je jako malo kotlov. Kotla je trebalo napravo zafremat, na taj i taj dan dopeljati, tuliko i tuliko dnevoj peč, se speči i vrnoti ga. Davala se i kotlovina ako jeje opče bilo

Mislite vi da so slive mogle do kraja dozreleti? Matošina se v noći digal, nevrozen bil i kak zajec slušal v dvoru ili vrtu el padajo slive na zemlju. Moljil je Boga da veter puše, da čem prije zruši slive, kaj bi je brali i nametali v kace, lagve i belitnjake. Znal je z dugačkem ščapom čeljiti grane kaj so slive z listjem curele i prisilno na zemlji dozrevale.

Tuliko željenoga dneva na spolu zreli sliv dočekal je zadovoljen i kak mesec se tomu smejal. Si ukučani bili so na noge dignjeni, a pomagali so i susedi. Najprije so stepali slive. Kaj neje štelo opasti čeljili so z dugačke druge. Ženska čeljad brala je slive v frtune, a muški v struganke, strugančice i korica. Se so to nametali v dve velike kace. Mlajša deca, pogotovo muški, z bose nogaj so po slivaj skakali i drudzgali je. Stari Lata i Lopatica so pak v drugoj kaci drudzgali slive z drevene drudzgaljine, ili sekli železne sekače, koji so bili slični velikomu tiskanomu slovu S. Posle završenoga posla: branja, drudzganja i premetanja združgani sliv v mertuke, si so seli na drevnjik i jeli prkače, pili vino, šaljili se i popevali. I tak, bormeš, trebalo je zdržati i dočekati još sedem ili osem dnevoj kaj bi slive odvrele i bile dokraja pripravne za pečenje v kotlu. Sa briga i se strpljenje pak je bilo na Matošini i v Matošini.

Stoput se znal počesati po glavi, retke lase začesane na desnu stran i podrapati po riti. Špancer se te dneve povzduž i poprek svega dvora, premišljaj i premišljaj, zdejaval i zdejaval, nasluvuval, nasluvuval, briguval da slivoš ne splaza i ne steče vun mertukov.

Dok je on tak velike brige briguval dovađali so i otađali si oni koje je rakija zanimala i koji so ž njom i za nju živeli od sezone do sezone. Nemre se reći da i negda neje bilo suživota i to pravoga pravcatoga. Prostor komore i plačok pod nastrešnicom, nek nam Bog oprost, bili so kak nekakva mala svetišta. Si bi se zaintereserani tu nalukivali, počkoma približavali i odalečivali. Neje bilo ni jenoga da nebi z rukom doteknoł bilo kojega mertuka i stija, v sebi, pomislil: - Slivčike, sam vas je dragi Bog dal nam i podaril kaj bumoz vas pili rakijicu!

Dok so tak pomalko slive vrele, neje se smelo kleti, jel so mislili da bi to moglo naškodeti slivošu. Neje se smelo ni faljiti kak je puno vrodelo, jel so se bojali da bi se slivoš mogel v nekaj prevrći. Ako je ko i spital, potijo mu se o semu odgovarjalo i brže razgovor preinačil na nekaj drugo. Dok bi znala sraka doleteti zboradi mali račokov, a ne sliv, mam bi ju pričeli terati i naganjati, a to zato da ne prenaša nečije ogovarjanje i zavidnost kaj jem je tuliko vrodilo sliv. Rakija je znala dišati i nekojem ženam pak so znale nařal zapitavati: - A gđa bute pekli rakiju? Na to bi stari Lata odgovarjal: - Je, je, bumoz pekli vo rolu krumpeta, kruva i makovnjaču. Tak so šтели odalečiti vrekuvanje da nebi bil celí posel vrečen, naopak došel i pošel.

Itak je došel taj veliki dnev. Po kotla so išli Štefanu Kovačičevomu na kratke drevne kole koja je vlekla Matoševa cuza Mila. Kod Štefana našel se je Matoš, Lata i Ivek. Da ste samo vidli kak so nametalí kotla s pečnicom i čebrićom za vodu, kajda je napravljjen od samoga kristaljina. Dok je Matoš polako poterival Milu, Lata i Ivek držali so kotla de ne škrebeći na kole i skoro je s kotelkini ručki išla voda. Vozili so se vulicom kak tri kralja fkočeni i zdignjene glave saki. Dopeljali so kotla v pometen dvor i pod sutenju staroga oreja. Raspregli so kobilu i otpeljali v štalu, a kotla skinjavali tak kajda hodajo ili stoje na kokoše jajcaj. Dugo so nameščali i prilagivali da bi jeno v drugo pasalo. Kotla, kotelku i kapu pričeli so mivati z mlačnom vodom. V kotel je Matoš brzo nanašal slivoša, a japa Lata pod kotelkom pripravljaj jognja. Dok je bilo se gotovo, Matoš je kotla pokrill s kapom. Spoja kotla i kape zamazali so z ilovačom i još premotali stare krpaj. Nakon toga bi na stolčece i klupice okre kotla posedali i rekli: - Nek nam dragi Bog pomogne i si sveti! Jogenj se razgarjal, a v kotlu je pričelo šumeti i piščati. To je bil pravi znak da je prvi kotel nastavljen prav. Saki čas so pogledavali prvu stran kotla na kojoj, inače, curi rakija. Bili so jako nestrpljavni, ali i znatiželjni kakva bu ovoletna rakija. Zemljenu ranjicu deli so spod za rakiju od jeno pet litri.

Nakon vuru i pol loženja došel je trenutek v kojemu so od obični ljudi pričiniłi se zesem blaženi. Kreseče joći sakojeja i blagi smeđ na licađ značili so da se događa za nje nekaj velioga. Prve kapi stija kapljo. Saki pregutava v svemu grlu. Kaj je najboljši doživljaj, rakija teče. Cev se puši. Dečna kupica vreć je pripravljena. Prežig se v ranjici pomalko zeleni. Škoda ga je meknoti jel bi si rakiju poboršal i jakšom napravil. Ruke samo kaj se neso pružile za kupicom a s kupicom i za rakijicom. Se više jeje. Kajda morje v Podravini prikaživava. Bila bi borša zdeneša, ali da ne zlapí ako se na nju bu duže čekalo. Nek nebu grdo rečeno ako povem da ju nebi ni najotrovněša kača mogla općuvati sřrkana okre ranjice. A zakaj bi ju i moalal ćuvati, jer se saki mora prisetiłi one narodne izreke: - Kak doje, tak i otije! No, moram vam reći da je tu bilo nekaj posebno lepo, a to je kaj so pili po nekakvem starosnem redu. Najprveši je pil Lata, onda Matoš i Ivek. Još je bilo jeno pravilo važeće: - Pi do cukta! Znaš kaj je čistoča? Tak je prva kupica tople rakije sakojeja dobro zgreła, druga stepla, a potle treće ćula se pesma. Kotel je išel kraju, a rakije je se menje bilo. Pušilo se s kotla, digal gust dim i, valjda, zarad toga, si bi pravi doznali kam treba dojtí. Širom i rasprta lesa to je još više značila. I dok je s drugoga kotla pričela rakija cureti, evo na pravo mesto Miškine Drvenkara-Prasice, Jendriča

Cugovčanovoga-Jankeka, Pavine Kolarovoga-Tasne Zorje, Francine Kožarovoga, Jozine Mikenovoga i Francine Štefanjičevoga. Vreč se je Matošu, Lati i Iveku popletal jezik a i noge po ravnoj zemlji. Matoš je bil pravi domačin i se prispele pozdravil kak se patri. Za njega so si bili brača koji bi pili na eks. Drugi kotel kak je došel, tak je i otišel. Neje se dospela oladeti rakija. Pili so rakiju kak dundača vodu z Drave. Trečega kotla nastavili so dosta brzo. Slivoš je nekuliko put navaljil, ali so ga brzo stišali polevanjem kape zdenom vodom i mivanjem kotla z mokre i zdene krpaj. V takvem i s takvem društvom cajti so išli kajda jev netko z botom poteriva. Pričelo se pomalko i kmičiti. Velika vručina preadala je. Prve kapi rakije trečega kotla polako so kapale, makar je još bila prazna kupica, ali je išla od ruke do ruke. Tak so ju prsti miluvali kajda je od predrage, preftečne i predobre rakije. A dok je počelo onak prav cureti s kotla, nastal je tajec i samo so se pogledavali. Takov pak smej zadovoljstva mortu se jemptu vidi v sto let. Najemput so si ožeđali. grlo jem je bilo preveč suvo i željno onoga kaj ide sad v pravi čas za sakojega. Tasna Zorja se je tak zagledel v duduljek kotlene cevi da so si pomislili da ga grči drže za vrat i da bu ostal kak zabetoneran. Prasica Drvenkarov od radosti škripantal je s kleve kaj se ga je čulo na vulicu. Z male mišje jočija kakti z dve trnine, gledel je i prizaval rakiju onak kak se praščoki prizavajo: - Ne, ne malo! Odida, odida bača Miškina vreč čeka! Francina Kožarov, inače jako kratkoviden, od zadovoljstva, sedeći na trčku, frkal je debeloga cigaretljina i v paper od novini nametal duvana stabaka. Joška Mikenov još se nekak držal onak suvonjav na drevnjiku i pomajival čas naprv čas odzađ. Francina Štefanjčev več je žlepil med granje i koprcal se z nogaj po zraku. Stari Lata na češelj i dudov list igral je nuz kotel: - Oj mladosti, mladosti, oj! Matoš je bajseril s tone MI DO. Jendrič je potikal v kotlenku i z nosom nušil kakve je kvalitete dišeće od rakije. Tu se našla i gospa primalja, vreč najerene šamije, kojoj so doneli kupovnoga stolca z naslonom. Čem je spazila ko je tu, digla je svoje tenke ruke v zrak, nategnola cigaretljina v vusnicaj i zapiskutala: - Tu ste slike i prilike?! Se je skušavala kaj so se brisali od slin kak zacafutana i balava deca. Matoš zanašajući se, nuz reč gospa, ponudil je primalji punu kupicu rakije. Bila je prav žeđna jel je su rakiju skapila i pak rekla: -Matošina, nazdravlje, nek ide s v šaš! Matoš se smejal kak Adam od radosti jel tak velika gospa pijo ž njem i nikaj ne pribavljajo rakiji. Njein sin Mikula sedel je na ciglene štengaj i polako cmrkal rakiju z dečne flašičke.

Treći kotel jedvaj je dal i z prežigom okre tri litre dosta kisele, neftečne rakije, ali jake kak se ono veli, koja iče pred sehom i za sehom. Poradi nazočnosti gospe primalje i njeinoga Mikule si so bili nekak podičeni i vekši v svemu staležu. To jeje se još više naputilo da pijo kak žeđna zemlja. Napili so se pojedini tak da ne da so se popikavali, vreč so se nijali kak pruti na vodi i delali prave dečje prve korake. Jozina Mikenov prvi je strobunkno v račju jamu, v kojoj je bila voda za race. Sa sreča da se neje ftopil v njoj. Zvlekel ga je ž nje Tasna Zorja. Potlam so ga deli na tačke kak fata i Pavel ga je otpeljal doma i vrnol se nazaj.

Za to vreme so kotla raspravljali Matošina, stari Lata i Ivek. Francinu Štefanjičevoga so vreč deli na seno v kola i tam je nazupčaka neka mrndał i mrčał. Da ste vidli kak slembavi ljudi raspravljajo kotla, rasplakali bi se. Saki je cukal na svoju stran. Tak so bili napunjeni z rakijom kaj so se krajši činili v svoje tele. Pod noge so podeli cigle da bi bili vekši i mogučeši. To je tak složno išlo da je milina! Dok je Matoš malko kotla nadigel, Ivek ga je v tem času spuščal. Onda je Ivek digel, pak je Matošina spuščal. Slivoš je kipil i puljkal po njejove obraze, ali neso odustali od svega posla. Onda je stari Lata zakomanduval: -Horuk dečki! Na jedvite jade zvlekli so kotla i oprčili kotlenku. Dok so tak uspešno prvi del posla obavili, saki je na eks scmokal z dečne kupice rakiju. Nosili so kotla, ne budi grdo rečeno, kak vrag svoju mater. Više so ga vlekli po zemlji nego držali v zraku. Za to vreme stari Lata podeval je pod kotel desku kaj se leže šljadral do gnjojšta. Da ste vidli Matošinu i Iveka kak so zgleđeli? Fucali so, siputali, pregutavali, joči obračali, zdejavali. Dok so kotla doneli, kaj bi ga

spraznili, pojavil se novi problem, a to je bila pleterova niska ograda okre gnjojišta. Stari Lata, nekaj najtrezneši i najbolje pribraneši, pometal je v tri reda cigle na dva vrpe. Sad da ste vidli njeovu složnost? Matoš nadiže, lvek na mestu drži, stari Lata nekaj potijio mrnda. lvek diže, Matoš na mestu drži, a stari Lata podeva desku. Najemput, bljus! Kotel premene i za seбом povleče Matošinu i lveka. V onak vreli slivoš veden i drugi zabijio se z rukaj, a na pol tela vise na pleteru, a noge štrče na drugoj strani. Stari Lata čas jenoga čas drugoga zvlači i vleče za noge kaj se nebi ftopili v slivošu. Dok so spunoli z gnjojišta, mokri i dobro ofurjeni po rukaj, vratu i glavi, mam so se brzo požurili lečiti. Nametalio so obloge od rakije na pofurjena mesta, na dušak pili rakiju, a stekelcem se maserali zvuna. Zato vreme je Prasic Drvenkarov oprčil rasta nuz kokošinjec i spružil se pune svoje dužine na zemlju koda bi ga podsekeli v nogaj. Si so vikali: - Vužgal se je! Gori! Kaj bumo ž njem? Sa sreća da je f tem času došel Francina Štefanjičev, koji se dobrano prespal i fanj otreznio. On je primenio narodnu medicinu za takve slućajeve. Brzo je ćipil k ćupu kiseloga mleka na obloćnici i nalejal v zube se stanjeno mleko Prasic Drvenkarovomu. Tak mu je pomogel zadusiti rakijinoga jognja od kojega bi mogel vmrti Miškina da mu se neje na vreme pomoglo. I vi bi rekli da neje Francina dobro fćinil? A ne mislite da je tak spašen jeden život. Toga dneva dalje neso pekli rakiju, ali so popevali do kesno v noć.

Itak je to išlo navek puni deset dnevv i noći i se je to trebalo zdržati. Za takvu ljubav se se zdrži, a od sega toga kaj je bilo negda nićega više nema, samo je ostalo veliko sećanje i uspomena. Nažalost, denes je Stara cirkva se prazneša i prazneša, a od stari obićajov malko se toga zdržalo i općuvalo. Itak, ne treba gubiti nadu, morti se jenoga dneva vrno oni obićaji koji so prešli, ali neso pozabljeni. Daj Bože!

Objašnjenje rijeći:

napaživati - povremeno
 prigledati,
 vroditi - uroditi,
 zipka - kolijeva,
 konaćar - stanovnik konaka,
 nazdevek - nadimak,
 nefaljeti - ne izostati,
 njein - njezin,
 tij - tih,
 igrati - svirati,
 jena - jedna,
 med - među,
 zafremati - dobiti,
 dopeljati - dovesti,
 dnev - dan,
 belitnjak - kaca za bijeljenje
 rubenine,
 šćap - prut za tresenje šljiv,
 rušenje suharaka,
 ćeljiti - udarati, tući,
 listje - lišće,
 na spolu - napola zrelo voće,
 stepati - tresti, drmati,
 struganćice, struganke - drvene
 okruglaste posude,
 korica - korita,
 drudzćati - gnjećiti,
 drudzćaljtin - drvo za gnjećenje
 šljiv,
 drevnjik - hrpa drva,
 prkaći - tvrdi kolaćići,

poćesati - poćešljati,
 povduž - po dužini,
 zdejavati - uzdisati,
 nasluvavati - naslušćivati,
 splazati - spuziti,
 mertuk - posuda,
 dovaćati - dolaziti,
 otaćati - odlaziti,
 plaćok - prazan prostorić,
 nalukivati - navirivati,
 poćkoma - potihio,
 odalećivati - udaljivati se,
 doteknoti - dotaći,
 pomalko - pomalo,
 faljiti - hvaliti,
 vrodeti - uroditi,
 spitavati - zapitivati, ispitivati,
 preinaćiti - ućiniti preinaku,
 zboradi - radi toga, zbog toga,
 dišati - mirisati,
 naćal - kad da, kotobož,
 vrekuvanje - uricanje, uroci,
 itak - ipak,
 cuza - kobila,
 ćebrica - drvena posuda za
 vodu,
 šćrebeći - lamata,
 fkoćen - ukoćen,
 dopeljati - dovesti,
 sutenja - hlad pod drvom, iza
 zida,

orej - orah,
 namešćati - namješćati,
 prislagivati - pripasivati,
 prićeti - poćeti,
 slivoš - odvijane šćjive,
 jogenj - vatra,
 razgarjati - razgorjevati se,
 pišćati - pišćati,
 nestrpljeven - nestrpljiv,
 ranjica - zemljana posuda
 okruglog oblika,
 zesem - sa svim,
 kreseće - blješćeće oći,
 sakoji - svakoji,
 vreć - već,
 pripraviti - pripremiti,
 morje - more,
 prikazivati - prikazivati,
 borsić - bolji,
 zlapeti - ishlapiti,
 do cukta - do kraja,
 potlam - poslije,
 rasprta - otvorena,
 lesa - velika vrata ograde,
 popletati - jezik i noge ne idu
 dobro,
 kajda - kao da,
 poterivati - potjerivati,
 kmićiti - mraćiti,
 morti - možda,
 ftećen - dobar,

tajec - tišina,
 duduljek - vršak cijevi,
 klevi - veliki zubi,
 prizavati - dozivati,
 prašćoki - prašćići,
 odida - doći,
 baća - brat,
 frkati - savijati,
 pomajivati - njihati se,
 naprv - naprijed,
 odzać - otraga,
 stabak - loš duhan,
 zlepiti - pasti,
 nuz - uz,
 basjeriti - basirati,
 ćem - ćim,
 kušavati - ljubiti,
 zacafutan - prljav,
 pribavljati - prigovarati,
 prežig - prva rakija,
 iće - baca,
 nijati - njihati,
 šćrobunknoti - u nešto pasti,
 mogućen - jaći,
 nadigati - nadizati,
 oprćiti - okrenuti,
 vleći - vući,
 šćlajdrati - vući po zemlj,
 zvuna - izvana,
 ćipiti - skoćiti.